

Olesa de Montserrat i els seus paisatges desconeguts

Jordi Ramoneda, Pau Alegre i Joan Soler Gironès

Dissabte 14 d'abril se celebrà la sortida d'estudi de primavera del curs 2017-18 de la Societat Catalana de Geografia. Val a dir que l'estació de l'any es va deixar sentir pel mullader meteorològic que va presidir la jornada. No cal pas recordar les dites populars sobre les pluges d'abril. Geògrafs i geògrafes saben prou bé la raó científica d'aquesta circumstància climàtica adversa davant la qual no cal retrocedir, i, és per això, que la bona colla de socis o sòcies, amb nombrosos acompanyants d'ambdós gèneres, no es van arrugar i, fidels a la cita convinguda, van fer cap a Olesa de Montserrat.

La convocatòria de la Junta de Govern de la SCG havia estat motivada pel guiatge ofert pel consoci Joan Soler Gironès, jove graduat en geografia per la Universitat Autònoma de Barcelona. De Soler Gironès hem resumit diverses publicacions de la seva autoria, totes elles dedicades a la difusió del coneixement del territori i la societat d'Olesa de Montserrat i termes veïns. No cal dir, doncs, que la proposta d'una sortida d'estudi dedicada a la descoberta dels paisatges desconeguts d'aquells paratges era prou llaminera. A l'autocar mateix, durant el breu transport de l'expedició, es pogué comprovar l'encert de la decisió. L'esplèndid dossier distribuït pel guia, assegurava una ruta geogràfica magnífic. Així, abans d'arribar a la localitat, el pas pel tram ja obert de la B-40 per Abrera, va permetre apreciar la importància d'aquesta gran autovia orbital de l'àmbit metropolità des del punt de vista de la mobilitat i l'ordenació territorial, sense oblidar els impactes visuals i ambientals ocasionats al paisatge i al territori, els quals han motivat oposicions aferrissades en el passat proper.

Un cop visitada la B-40, o també coneguda com l'Autovia Orbital de Barcelona, el grup va creuar una part del nucli urbà per anar a visitar l'afiorament geològic de les Ribes Blaves, situat al nord d'Olesa, a tocar de la carretera de Vacarisses i de Terrassa (km 10 de la carretera B-120; 250 m alt.). En efecte, la sortida no es va abocar al coneixement del nucli urbà olesà. Tot el matí va ser dedicat, mal que el cel fos encapotat, però amb temperatura agradable, al coneixement del paisatge de la banda septentrional del seu terme. La geografia urbana, social i política es va deixar per havent dinat. A les Ribes Blaves, hom pogué admirar aquest geòtop, indret de parada obligada per la seva singularitat i perquè també és un element clau per interpretar la formació geològica de



Foto: Jordi Ramoneda

Sant Pere Sacama Foto: Jordi Ramoneda

Catalunya. Cal afegir que es troba a la xarnera dels Catalànids i la Depressió Central? Actualment, aquest espai és objecte de treballs de restauració paisatgística impulsats per l'Ajuntament per posar remei a les afectacions que l'han deteriorat d'ençà mitjans del segle passat. De fet, la carretera d'accés a la Urbanització Ribes Blaves, molt a prop del trencall amb la B-120, presenta un gran esvoranc ja que està construïda sobre les farines de falla (pissarres triturades del Paleozoic). Hi ha un projecte de desviament d'aquesta carretera per terrenys propers, sobre un antic abocador i que permetrà la seva restauració.

De les Ribes Blaves estant, els i les expedicionàries van iniciar una caminada d'uns vuit quilòmetres i mig per tal de trepitjar, malgrat el fangueig pastat per les pluges dels darrers dies, els veritables paisatges desconeguts d'Olesa de Montserrat, aquells que no van poder copsar ni els excursionistes més versats en la travessa clàssica de Sant Salvador de les Espases, la qual anava de l'antiga estació de Renfe fins a la del baixador de la Puda dels Ferrocarrils de Catalunya (ara de la Generalitat), ambdues desaparegudes de fa anys.

Fins a l'ermita romànica de Sant Pere Sacama (467 m alt.), la ruta s'enfila entre vegetació de pi blanc i alzinar i segueix el camí de la travessa clàssica. Es va desistir de pujar a la Creu de Saba per l'amenaça de pluja, per la boira persistent al cim i perquè el corriol estava relliscós. La Creu de Saba (595 m alt.) és un lloc des d'on es poden contemplar panoràmiques esteses des del mar pel curs baix del Llobregat, en un dia clar i assolellat, a més a més de contemplar mitja dotzena de comarques.

El seguici va continuar cap al mas de Puigventós, prop del coll d'Oriol (467 m alt.) tot fent una parada al mas Vilar i el jaciment arqueològic excavat allí entre els anys 1996 i 1998. Correspon a les restes d'un mas medieval actiu entre els segles XI i XIV. S'hi poden veure restes de murs i algunes sitges. En una d'elles es va trobar un esquelet d'època medieval amb indicis d'haver estat assassinat. A prop del Mas Vilar, ens comenta Joan Soler, un excursionista va trobar casualment una petjada fossilitzada d'un rèptil que va viure fa 230 milions

Fotos: Jesús Burgueño



Explicacions de Joan Soler al paratge de les Ribes Blaves, amb la carretera mig tallada per risc d'esllavissada.

d'anys. Es tracta de la icnita (motllo de petjada de peu) més ben conservada de tot l'Estat espanyol, en la qual es pot apreciar amb claredat la forma de les urpes i la pell de l'animal.

Segons el paleontòleg de la Universitat Autònoma de Barcelona Eudald Mujal, el motllo pertany a la icnoespècie *isochirotherium*, que correspon a rèptils antecessors dels dinosaures i cocodrílids, del període Triàsic mitjà. Fa poc, l'ajuntament d'Olesa de Montserrat va entregar la mostra al Servei d'Arqueologia i Paleontologia, i ara el departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya procedeix al seu dipòsit definitiu perquè pugui ser estudiada i conservada. Tot i que, segons Mujal, es tracta d'una troballa "excepcional" pel detall de les impressions, no és el primer descobriment de la zona. Fa pocs anys, es van trobar unes altres icnites a 2.800 metres de distància, en el mateix nivell geològic, així com també a Castellar del Vallès. Aquests tres jaciments són els únics amb restes de rèptils de la península Ibèrica de l'antiguitat abans esmentada.

Des de les proximitats del mas de Puigventós s'havia d'observar una de les vistes a Montserrat més apreciades pels excursionistes, però que la inestabilitat meteorològica no va permetre. Enllestides les explicacions i superat el mas de Puigventós, hom va deixar el camí del santuari de Sant Salvador de les Espases i va orientar la marxa decididament cap al sud. És en aquest tombant quan va començar a ploure, primer en forma de plugim i, més tard, com a pluja persistent, la qual va acompanyar l'expedició fins arribar a l'aixopluc del restaurant per dinar. El suau declivi del territori, els va portar a les planes agrícoles de la partida rural de Can Llimona (200 m alt.), on escaigué comentar l'interès paisatgístic de l'oliverar Palomar. Allí, el Josep Maria Gibert Juventeny i el Miquel Picart, pagesos i membres de la Fundació Agrícola Olesana s'afegiren

Foto: Jordi Ramoneda



Tast d'oli, refugiats de la pluja.

al grup per a ampliar els coneixements oferts pel guia i per a oferir un tast de pa amb oli d'aquesta varietat local. Les activitats del matí es van cloure a Olesa (100 m alt. aprox.), amb una bona restauració de plats amanits amb oli d'Olesa.

Les activitats de tarda s'iniciaren amb una visita a la seu de la Comunitat Minera Olesana per parlar del cooperativisme, la gestió local de l'aigua i la seva relació amb la geografia econòmica. La presentació i explicacions van anar a càrrec del seu president, Sr. Joan Arévalo i Vilà i el suport del membre del Consell Rector, en Jaume Morera i Guixà. Va destacar els avantatges del cooperativisme, sobretot pel que fa al menor preu de l'aigua que en resulta. La Comunitat Minera Olesana extreu, potabilitza i distribueix l'aigua al municipi des de fa 150 anys. Des de fa 25 anys és una cooperativa.

Malauradament no es va poder efectuar el passeig amb dos recreadors dels Miquelets tal i com era previst pel poble a causa de la pluja, i de la Comunitat Minera es va passar el més ràpidament possible a la Casa de Cultura. Allà es va fer una breu explicació de què és la Festa dels Miquelets, la qual es celebra el primer cap de setmana de setembre. L'explicació va anar a càrrec del Josep Maria Morales Padollers i de l'Enric Montoliu.

Posteriorment, per tal de mantenir una conversa sobre la realitat territorial olesana, la jornada va cloure amb un debat informal a la mateixa sala. Hom es va referir a la incidència de la B-40, un cop acabada, sobre la xarxa viària d'Olesa; la posada en valor d'Olesa en relació amb el pol turístic de la muntanya de Montserrat; el futur del primer parc rural de Catalunya, creat a Olesa de fa poc; la situació del terme en el límit del Geoparc de la Catalunya Central; i altres temàtiques. L'acte va ser presidit per l'alcaldesa d'Olesa de Montserrat, Sra. Pilar Puimedon, acompanyada pel regidor d'Obres i Edificació, Sr. Miquel Riera. Ambdós van tenir unes paraules de reconeixement a la SCG per haver escollit la seva localitat com a objecte d'estudi i lleure.



Foto: Rafael Giménez Capdevila

Bona part del grup assistent a la sortida al voltant de qui durant molts anys ha estat conductor preferent de l'empresa d'autocars Burgos per a les sortides de la SCG, el senyor Juan.